

2 - Rikosilmoituksen tekeminen ja rikoksen uhrin oikeudet rikostutkinnan tai oikeudenkäynnin aikana

Miten rikosilmoitus tehdään?

Rikosilmoitus tehdään joko syyttäjälle tai poliisille. Ilmoituksen voi tehdä joko kirjallisesti tai suullisesti, jolloin se merkitään pöytäkirjaan. Kirjallisen rikosilmoituksen voi toimittaa vastaanottajalle joko henkilökohtaisesti tai postin (myös sähköpostin) välityksellä.

Mistä voi selvittää, miten asia etenee?

Rikosilmoituksen tekijälle on ilmoitettava 6 viikon kuluessa, aloitetaanko ilmoituksen perusteella tutkinta. Muussa tapauksessa rikosilmoituksen tekijä voi tehdä valituksen ylemmälle syyttäjäviranomaiselle.

Onko rikoksen uhrilla oikeus saada oikeusapua (rikostutkinnan tai oikeudenkäynnin aikana)? Millä ehdoin?

Uhrilla on oikeus saada sekä oikeudenkäynnin valmistelun (*postępowanie przygotowawcze*) että varsinaisen oikeudenkäynnin aikana ammattimaista oikeusapua asianajajalta tai oikeudelliselta neuvonantajalta. Uhri voi hankkia oikeusapua itse, tai jos se ei ole mahdollista hänen taloudellisen tilanteensa vuoksi, hänelle voidaan osoittaa oikeudellinen neuvonantaja viran puolesta. Tätä varten tuomioistuimelle tai syyttäjälle on esitettävä hakemus, jossa todistetaan, että uhri ei itse pysty maksamaan oikeudellisen neuvonantajan palkkiota.

Voiko rikoksen uhri saada korvauksia kuluista (jotka aiheutuvat osallistumisesta rikostutkintaan/oikeudenkäyntiin)? Millä ehdoin?

Jos uhri on osallistunut menettelyyn ainoastaan todistajana, hänelle korvataan matka-, majoitus- ja ylläpitokulut sekä ansionmenetys.

Jos uhri on osallistunut menettelyyn asianomistajana tai toissijaista syyteoikeutta käyttävänä asianomistajana, hänelle korvataan myös muut, esimerkiksi oikeudellisen neuvonantajan hankkimisesta aiheutuvat kohtuulliset kulut.

Korvauksen saamiseksi on esitettävä hakemus ja mahdollisuuksien mukaan tositteet aiheutuneista kuluista.

Jos asian käsittely päätetään lopettaa ennen kuin asia menee tuomioistuimen käsiteltäväksi, voiko uhri hakea tällaiseen päätökseen muutosta?

Uhri voi hakea muutosta päätökseen, jolla päätetään olla aloittamatta oikeudenkäynnin valmistelua tai jolla se keskeytetään. Muutoksenhakuineitoista on kerrottava samalla kun tällainen päätös annetaan tiedoksi.

Voiko uhri osallistua oikeudenkäyntiin?

Uhri voi osallistua oikeudenkäynnin valmisteluun osapuolena ilman, että hänen tarvitsee esittää tätä varten erillistä lausumaa.

Uhri voi osallistua syyttäjän vireille panemaan oikeudenkäyntimenettelyyn asianomistajana antamalla asiaa koskevan lausuman.

Jos uhri on pannut asian vireille toissijaisen syyteoikeuden nojalla, hän osallistuu käsittelyyn osapuolena.

Mikä on uhrin virallinen rooli oikeudenkäynnissä? Voiko uhri valita roolinsa tai onko uhri automaattisesti jokin seuraavista: uhri, todistaja, siviilikannetta ajava asianosainen, toissijaista syyteoikeutta käyttävä asianomistaja? Voiko uhri valita roolinsa?

Rikoksen uhri on henkilö, jolle on aiheutunut vahinkoa rikoksen seurauksena.

Oikeudenkäynnin valmistelun yhteydessä hän on lain mukaisesti osapuoli (*strona*).

Kun yleinen syyttäjä on pannut oikeudenkäyntimenettelyn vireille, uhri voi halutessaan osallistua siihen asianomistajana (*oskarżyci el posiłkowy*).

Uhri voi myös nostaa syytteen itse toissijaista syyteoikeutta käyttävänä asianomistajana (*oskarżyciel prywatny*).

Riippumatta siitä, onko uhri menettelyn osapuoli vai ei, häntä kuullaan lähes aina todistajana.

Rikosoikeudelliseen menettelyyn ei nykyään voi osallistua siviilioikeudellista kannetta ajavana asianosaisena (*powód cywilny*).

Mitä oikeuksia ja velvollisuuksia tähän rooliin liittyy?

Vaikka uhri ei olisi oikeudenkäyntimenettelyn osapuoli, hänellä on oikeus osallistua niihin tuomioistuimen toimenpiteisiin, joilla on merkitystä hänen etujensa suojelun kannalta. Uhrilla on oikeus osallistua oikeudenkäyntimenettelyyn ja istuntoon, jossa käsitellään syytteen nostamista jättämistä tietyin ehdoin, syytetyn tuomitsemista syyttäjän ja syytetyn välisen sopimuksen mukaisesti ilman oikeudenkäyntiä, menettelyn keskeyttämistä syytetyn syyntakeettomuuden vuoksi tai turvaamistoimenpiteiden määräämistä rikoksenteijän syyntakeettomuuden vuoksi. Oikeudenkäynnin aikana uhri voi vastustaa syytetyn hakemusta, jonka mukaan hänet olisi tuomittava ilman todisteiden tutkimista. Lisäksi uhri voi vaatia, että rikoksenteijä määrätään korvaamaan vahinko tai maksamaan vahingonkorvausta.

Jos syyte jätetään nostamatta tietyin ehdoin, uhri voi hakea syytetoimien aloittamista uudelleen.

Jos uhri on päättänyt esiintyä tuomioistuimessa osapuolena, hän voi toteuttaa tiettyjä prosessitoimia eli pyytää todisteiden vastaanottamista, esittää todistajille ja asiantuntijoille kysymyksiä ja tuoda esiin kantansa esimerkiksi siitä, millaiseen ratkaisuun hän odottaa tuomioistuimen päätyvän. Hänellä on myös oikeus hakea tuomioon muutosta.

Jos uhri kutsutaan oikeuteen todistajana, hänellä on velvollisuus saapua paikalle ja antaa todistajanlausunto. Jos hän jättää saapumatta oikeuteen ilman perusteltua syytä, hänelle voidaan määrätä seuraamus.

Voiko uhri antaa oikeudenkäynnin aikana lausuman tai esittää todisteita? Millä ehdoin?

Uhri voi pyytää todisteiden vastaanottamista, jos hän osallistuu oikeudenkäyntiin asianomistajana tai toissijaista syyteoikeutta käyttävänä asianomistajana.

Mitä tietoja uhrille annetaan oikeudenkäynnin aikana?

Ennen ensimmäistä oikeudenistuntoa uhrille ilmoitetaan kirjallisesti hänen asemansa oikeudenkäynnin valmistelussa ja tähän liittyvät oikeudet.

Uhrille toimitetaan kirjallisesti tietoa syytekirjelmän toimittamisesta tuomioistuimelle sekä oikeudenkäynnin ja niiden istuntojen ajankohdat ja paikat, joihin uhrilla on oikeus osallistua.

Jos oikeus määrää, että uhrille on maksettava vahingonkorvauksia, se antaa tuomion tiedoksi uhrille.

Voiko rikoksen uhri tutustua oikeudenkäyntiasiakirjoihin?

Uhri voi ennen oikeudenkäyntiä tutustua sitä koskeviin asiakirjoihin menettelystä vastaavan elimen luvalla.

Oikeudenkäynnin aikana uhrilla on oikeus tutustua tuomioistuimen asiakirjoihin, jos hän osallistuu menettelyyn asianomistajana tai toissijaista syyteoikeutta käyttävänä asianomistajana. Jos uhri ei osallistu oikeudenkäyntiin tässä roolissa, hän voi tutustua asiakirjoihin tuomioistuimen puheenjohtajan luvalla.

Tämän sivuston eri kieliversioita ylläpitävät asianomaiset jäsenvaltiot. Käännökset on tehty Euroopan komissiossa. Muutokset, joita jäsenvaltiot ovat saattaneet tehdä tekstin alkuperäisversioon, eivät välttämättä näy käännöksissä. Euroopan komissio ei ole vastuussa tässä asiakirjassa esitetyistä tai mainituista tiedoista. Ks. oikeudellinen huomautus, josta löytyvät tästä sivustosta vastaavan jäsenvaltion tekijänoikeussäännöt.

Päivitetty viimeksi: 28/01/2019